עין משפט נר מצוה

קז א מיי' פי"ב מהלכות אישות הלכה י טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ג:

קח ב מיי' פי"ג שם הלכה ג סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן עג סעיף א:

קט ג מיי' פי"ב שם הלכה י טוש"ע שם סימן ע סעיף ג:

קי ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף ב:

קיא ה מיי' פכ"א שם הלכה יא טוש"ע שם סימן פ סעיף יא:

קיב ו מיי' פי"ב שם הל' יא ופי"ג שם הל' ה סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע שם סימן ע סעיף ג וסימן עג סעיף ד:

קיג ז מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה ט ופ"ו הלכה ז סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סימן שפו סעיף ו [וסי' תט סעיף ז]:

קיד ח מיי' פט"ז מהל' טומאת צרעת הל' ו סמג עשין רלט:

קטו ט מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה א ג:

קטז י מיי' שם הל' א:

קיז כ מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ט סמג עשין ל טוש"ע א"ח סימן רצא סעיף א:

מיחזי כשכר שבת. וא"ת והא שכר שבת על ידי הבלעה מותר כדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ דף נח.) אם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה נותנין לו שכר שבת וי"ל דהכא אסור משום דלא הוי כמו הבלעה דאין מוסיפין לכל שבת יחד אלא מה שעולה בכל יום ויום שאם יתפייס היום או למחר באמצע השבוע אין מצטרפין כל ימי השבוע זה עם זה: **וחצי** חצייה לפסול את הגוייה. הך פסול גוייה אין זה אותה גזרה די"ח דבר דהאוכל אוכל ראשון כו' כמו שפירשנו בפרק כיצד משתתפין (עירובין דף פג: ושם): **כמאן** כרבי חידקא כו'. וא"ת לדידיה נמי לא ניחא ליה למאן דאמר אוכלת עמו לילי שבת אוכלת ממש ושמא היה יכול לומר ולטעמיך ולפי המסקנא אתי שפיר דכל היתרון הוי לארחי ופרחי:

אחרי

מיחזי כשכר שבת אמר ליה ר' חייא בר יוסף לשמואל מה בין מורד למורדת אמר ליה צא ולמד משוק של זונות מי שוכר את מי דבר אחר זה יצרו מבחוץ וזו יצרה מבפנים: **מתני'** [א]המשרה את אשתו על ידי שליש לא יפחות לה משני קבין חטין או מארבעה קבין שעורין אמר רבי יוסי לא פסק לה שעורין אלא ר' ישמעאל שהיה סמוך לאדום ונותן לה חצי קב קיטנית וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר [ב]ונותן לה מטה מפץ ומחצלת ונותן לה כפה לראשה וחגור למתניה ומנעלים ממועד למועד וכלים של חמשים זוז משנה לשנה ואין נותנין לה לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה והשחקים שלה [ג]נותן לה מעה כסף לצורכה [ד]ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת א)ואם אין נותן לה מעה כסף לצורכה מעשה ידיה שלה ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל או משקל עשר סלעים ערב ביהודה שהן עשרים סלעים בגליל [ה]ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה [ו]במה דברים אמורים בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו: **גמ'** מני מתניתין לא רבי יוחנן בן ברוקא ולא ר"ש ב)דתנן [ז]וכמה שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול ולא לשבת דברי ר"מ רבי יהודה אומר לשבת ולא לחול וזה וזה מתכוונין להקל ר' יוחנן בן ברוקא אומר ככר הלקוח בפונדיון מארבע סאין לסלע ר"ש אומר שתי ידות לככר משלש ככרות לקב [ח]חציה לבית המנוגע [ט]וחצי חציה לפסול את הגוייה [י]וחצי חצי חציה לקבל טומאת אוכלין מני אי רבי יוחנן בן ברוקא תמני הויין ואי ר"ש תמני סרי הויין לעולם ר' יוחנן בן ברוקא וכדאמר רב חסדא צא מהן שליש לחנווני הכא נמי אייתי תילתא שדי עלייהו אכתי תרתי סרי הויין אוכלת עמו לילי שבת הניחא למאן דאמר ג)אכילה ממש אלא למאן דאמר אכילה תשמיש מאי איכא למימר ועוד תליסר הויין אלא כדאמר רב חסדא צא מהן ד)מחצה לחנווני ה"נ אתיא פלגא ושדי עלייהו קשיא דרב חסדא אדרב חסדא לא קשיא הא באתרא דיהבי ציבי הא באתרא דלא יהבי ציבי אי הכי שיתסרי הויין כמאן כרבי חידקא דאמר ה)ארבע סעודות חייב אדם לאכול בשבת אפילו תימא [כ]רבנן דל חדא ו)לארחי ופרחי השתא דאתית להכי אפילו תימא ר' שמעון לרבנן דל תלת לארחי ופרחי לרבי חידקא דל תרתי לארחי ופרחי: אמר רבי יוסי לא פסק שעורין וכו': אלא באדום הוא דאכלין שעורים בכולי עלמא לא אכלי ה"ק לא פסק שעורים כפלים בחטין אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום מפני ששעורין אדומיות רעות הן: ונותן לה חצי קב קיטנית: ואילו יין לא קתני מסייע ליה לר' אלעזר דאמר ר' אלעזר

אין

מה בין מורד למורדת. מאי שנא כשהוא מורד אינו נותן אלא חצי טרפעיק ליום וכשהיא מורדת נותנת טרפעיק: **מי שוכר את מי.** הוי אומר האיש שוכר את האשה ש"מ צערו מרובה: **ויצרו מבחוץ.** קשויו ניכר ומתגנה: **מתני'** **המשרה את אשתו על ידי שליש.** שנותן לה מזונותיה בבית אפוטרופוס ואינה מתגלגלת עמו: **המשרה.** המכרה. ויכרה להם כירה מתרגמינן שירותא (מ"ב ו): **לא יפחות לה.** בשבת: **לא פסק שעורים** ז) **כו'.** בגמ' מפרש לה: **גרוגרות.** תאנים יבשין: **דבילה.** תאנים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל: **מפץ.** רך ממחצלת: **כפה.** צעיף אחד משנה לשנה: **ממועד למועד.** אמנעלים קאי מנעלים חדשים לכל שלשת רגלים: **חדשים.** קשים לה בימות החמה לפי שהם חמים ויפים לה בימות הגשמים: **אלא נותן לה כלים.** חדשים של חמשים זוז בימות הגשמים כו': **והשחקים שלה.** אף כשיקנה לה חדשים. ובגמרא ח) מפרש למאי מיבעי לה: **ונותן לה מעה כסף.** לכל שבת לדברים קטנים: **מעשה ידיה.** אוקימנן לעיל (דף נט.) מותר מעשה ידיה: ט) **ואוכלת עמו לילי שבת.** שהוא ליל עונה: **שתי.** קשה לטוותו כפלים כשל ערב: משקל של יהודה כפלים כשל גליל: **גמ'** ה"ג **מני מתני' לא רבי יוחנן בן ברוקא ולא ר"ש: כמה הוא שיעורו.** של עירובי תחומין: **מתכוונין להקל.** ר' מאיר היה רגיל לאכול פת בשבת יותר מבחול שהיה ממשיך פת לכל מינים הבאין לפניו ור"י היה אוכל פת בחול יותר מבשבת שהיה שבע במיני מעדנים: **ר' יוחנן בן ברוקא.** נתן שיעור קצוב ככר הלקוח בפונדיון כשלוקחין ד' סאין בסלע הן שתי סעודות וקס"ד חצי קב שהרי הסלע מ"ח פונדיונין שש מעה כסף דינר ומעה שני פונדיונין הרי י"ב לדינר וד' דינר לסלע הרי מ"ח וד' סאין כ"ד קבין מ"ח חצאי קבין נמצא לר' יוחנן לחצי קב שתי סעודות: **רבי שמעון אומר.** ב' סעודות הן שתי ידות של ככר משלש ככרות לקב ונמצא הקב ט' סעודות שלש סעודות לככר ושלש ככרות לקב: **חציה.** של ככר: **לבית המנוגע.** השוהה בבית המנוגע כדי אכילת פרס חצי ככר מטמא בגדים כדכתיב י) והאוכל בבית יכבס בגדיו כששוהה שיעור אכילה הכתוב מדבר כדתניא בתורת כהנים כ). ואע"ג דגבי סעודת עירוב אמרנו ג' סעודות בככר אין בו אלא ב' סעודות בינוניות ושל עירוב שיעורו להקל ובמצומצמות והיינו דאמרינן אכילת פרס בכל שיעור שהיית סעודה לפי ששיערוהו כחצי הככר: **וחצי חציה לפסול את הגוייה.** האוכל שיעור חצי פרס אוכלים טמאים נפסל גופו מלאכול בתרומה עד שיטבול והוא ב' ביצים שהככר של ג' לקב ח' ביצים הוא שהקב כ"ד ביצים ד' לוגין חציה של ככר ד' ביצים חצי חציה ב' ביצים: **תמני סעודות הויין.** קביים חטים דמתני' וארבעה עשרה סעודות היא צריכה לשבת: **ואי ר"ש.** דאמר ט' סעודות לקב: **שמונה עשר הויין.** והיא אינה צריכה אלא י"ד: **לא מהן שליש לחנווני.** רבי יוחנן לא שיער בחצי קב אלא בככר הלקוח בפונדיון מן החנווני והוא לקח ארבע סאין חטין בסלע ומשתכר שליש בטורח ונמצאו בחצי קב שלש סעודות השתים הוא מוכר בפונדיון שנתן והג' משתכר: **אכתי.** קביים דמתניתין תרתי סרי הויין: ומשנינן **אוכלת עמו לילי שבת.** כדתנן במתני': **הניחא כו'.** פלוגתא לקמיה בשמעתין: **באתרא דיהיב ציבי.** מי שמוכר חטים לחנווני לעשות ככרות ולמכור בשוק במקום שהוא נותן לחנווני עצים לאפות אינו משתכר אלא שליש ובמקום שאינו נותן עצים מעכב לעצמו מחצה שממעט הככרות למכור ביוקר כדי יציאת העצים: **כמאן כר' חידקא.** בתמיה. נימא כר' חידקא סתם לה מתני' דאמר בכל כתבי הקדש [שבת קיז:] ארבעה סעודות לשבת: **ר"ש.** דאמר תמני סרי הויין ואי כרבנן סבירא ליה לתנא דידן בסעודות שבת דל תלת יתירתא לארחי ופרחי:

אין

מסורת הש"ס

א) לעיל נט., ב) עירובין פב: כלים פי"ז מי"א, ג) [לקמן סה:], ד) עירובין פב:, ה) שבת קיז:, ו) [לארחי ועיין פרש"י דלעיל סא. ד"ה ארחי וד"ה פרחי], ז) ס"א כלל. רש"ל, ח) [לקמן סה:], ט) [צ"ל לפני ד"ה ונותן], י) [ויקרא יד], כ) [מצורע פרשה ז],

◆

מוסף רש"י

וזה וזה מתכוונין להקל. ר' מאיר סבר בשבת אכיל אינש טפי משום דבסים תבשיליה, ואמרי אינשי רווחא לבסימא שכיח, ור' יהודה סבר כיון דבשבת סועד שלש סעודות אינו אוכל הרבה בכל סעודה (ערובין פב:). **ככר הלקוח בפונדיון מארבע סאין לסלע.** השתא ס"ד חצי קב הוי שתי סעודות, כיצד, ו' מעות לדינר, מעה שתי פונדיונין, נמצא דינר י"ב פונדיונין, נמצא סלע מ"ח פונדיונין, וסאה ו' קבין, לד' סאין כ"ד קבין, הרי מ"ח חצאי קבין, חצי קב לפונדיון (שם). **ר"ש אומר שתי ידות לככר.** ר"ש ממעט משיעור ואומר תשע סעודות יש לקב ודי לעירוב בב' ידות של ככר של ג' ככרות לקב, נמצאת ככר השלמה שלישית הקב וב' ידותיה הוו שתי סעודות (שם). **חציה לבית המנוגע.** סתמא היא והכי קאמר חצי ככר השלמה ששיערו בה את העירוב ובין למר ובין למר לשהיית בית המנוגע לטמא בגדים הנכנס טמא מיד, דכתיב (ויקרא יד) והבא אל הבית יטמא, אבל כבוס בגדים לא נאמרה בו עד שישהה כדי אכילה, דכתיב והאוכל בבית יכבס את בגדיו ומוקמינן לה בתורת כהנים לשוהה כדי סעודה, ואע"פ שלא אכל, וחצי ככר זו הוי כדי אכילה אע"ג דלר"ש לענין עירובין הוי בככר ג' סעודות, התם הוא דבשיעור העירוב נתכוונו כולן להקל, אבל שיעור סעודה קים להו לרבנן הכי ובעינן שישהה בכדי אכילת חצי ככר זו, והוא פרס דכוליה הש"ס על שם ששיעורה בפרוסה, כלומר בחצי ככר (שם). **לפסול את הגוייה.** האוכל אוכלין טמאין כחצי פרס נפסלה גוייתו מלאכול בתרומה, ומדרבנן הוא, דאין אוכל מטמא אדם ורבנן גזרו שהאוכל יפסל בתרומה עד שיטבול, כדאמר בפרק בתרא דיומא (פ:) הנח לטומאת גוייה דלאו דאורייתא (ערובין פב:).

◆

תוספות רי"ד

ד' דינרים בשבת לסוף התקינו שמכריזין עליה ד' שבתות ומפסדת כולן ואעפ"כ לא היו מחייבים את הבעל לכתוב לה גט ואם מת נפטרו יורשיו מכתובה מאשר הוא כתובה עליו אבל הנמצא בעין בין מן נדוניתה בין מתכשיטיה דתפשא לא מפקינן מינה ודלא תפשא לא מפקינן מיניה והתקינו שמשהין אותה בלא גירושין י"ב חודש שמא תתפייס ולאחר יב"ח כופין את הבעל וכותב לה גט ואח"כ רבנן סבוראי בראותם שבנות ישראל הולכות ונתלות לעובדי כוכבים ליטול להן גיטין באונס מבעליהן וישראל כותבין גיטין באונס ומספק לגט מעושה שלא כדין וקנפיק מיני' חורבא תקנו בימי רבה בר מר ר"ה נימוס למורדת ותובעת גירושין שכל נצ"ב שהכניסה לו משלה ישלם ואפילו מה שבלה ואבד ישלם לה. ומ"ש לה ע"ע מה שאינו מצוי לא ישלם לה ומה שמצוי נמי אע"ג דתפשה לה מפקינן מינה ומהדרי' ליה לבעל וכופין אותו וכותב לה גט לאלתר ויש לה מו"מ וכזאת אנו מתנהגים היום כשלש מאות שנה ויותר אף אתם עשו כן. ועיין מ"ש בפרק בתרא דגיטין בהל' גט מעושה שכתבתי שם שכופין הבעל עד שיאמר רוצה אני כתב ר"י ז"ל ולד"ה כל מאן דכפינין לאפוקי בין מעיקרא דדינא כדתנן אלו שכופים אותן להוציא ומאי דדמי להון ופי' מעיקר תקנתא אי מתה לה איתתא מקמי' דתיפוק מיניה דבעל בגט בעל ירית לה ולא מיפקעא ירושה דבעל אלא בגירושין גמורים והל' הכי. ונ"ל דדווקא המורדת על בעלה וכן אותן שכופין להוציא ירית לה בעל אבל אם הוא הדיר את אשתו או אם הוא מורד בה ואינו רוצה להתפייס עמה אלא רוצה לגרשה ומת אשתו קודם גירושי' אינו מן הדין שיירשנה שהרי אינו נוהג בה מנהג בעל א) אבל זה שנוהג בה מנהג בעל אינו מן הדין שיגרשנה: אמר ר"ט ב"ק כותבין אגרת מרד על ארוסה וא"כ אגרת מרד על שומרת יבם ואותבינן ליה ממאי דתניא אחת היא לי ארוסה ונשואה ואפילו נדה ואפילו ש"י ושקלינן וטרינן ואסיקנא אידי ואידי שתבע ליבם ולא קשיא כאן כמשנ"ר כאן כמשנ"א דתנן מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרינן מצות חליצה קודמת למצות יבום (והרב פוסק מצות חליצה קודם למצות יבום כמשנה אחרונה): וכיון דאמרי' בפ' החולץ אר"י ב"א חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה עד ולבסוף סברוה כרבנן דאמרי יבמה יבא עליה מ"מ בטלה לה למשנ"א ובטלה לה למימרא דשמואל דסבר כמשנ"א וכותבים אגרת מרד אף על ש"י כדתניא בברייתא ונ"ל שהתובעת גט מבעלה בעודו שכ"מ כדי שלא תהיה זקוקה ליבם כדין מורדת משוינן לה שהרי אוסרת עצמה על יבמה ויכול הבעל לעכבה בגט עד שתמחול לו כתובתה וזה מדין התלמוד עיין למטה בפ' דיני בהל' הפוסקים אבל תיקון הגאונים כיון שבמורדת תקנו ליתן גט כ"ש בש"י שעדיין אינה אשתו מיהו ה"מ דשקולי נדוניתא אבל מו"מ ותוספת לא שכל דינה דומה לדין המורדת: ר"י אומר וכו'. מאי טרעפיקין אמר ר"ש איסתרא וכמה איסתרא פלגי דזוזא תנ"ה ר"י אומר ג' טרעפיקין שהן ט' מעות מעה וחצי בכל יום א"ל ר"ח ב"י לשמואל מ"ש איהו דיהבינן ליה שכר שבת ומ"ש איהי דלא יהבינן לה שכר שבת א"ל איהי דמפחת קא פחית לא מחזי כשכר שבת איהי דאוסיפא קא מוסיפי מיחזי כש"ש. א"ל ר"ח לשמואל מה בין מורד למורדת א"ל צא ולמד משוק של זונות מי שוכר את מי ד"א זו יצרה מבפנים וזה יצרו בחוץ פי' שהוא תובע בפה והאשה אינה תובעת בפה הלכך של איש קשה משל אשה: **מתני'** המשרה את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה מקביים חטים ומד' קבין שעורים

◆

תוספות רי"ד (המשך)

אר"י לא פסק [לה] שעורים אלא ר"י שהוא סמוך לאדום ונותנים לה חצי קב קטנית וחצי לוג שמן קב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר ונותן לה מטה ומפץ ב) ואם אין לו מפץ מחצלת ונותן לה כפה לראשה וחגור למתניה ומנעלים לרגליה ממועד למועד וכלים של נ' זוז משנה לשנה ואינו נותן לה לא ג) שחקים בימות החמה ולא חדשים בימות הגשמים והיא מתכסה בכל אותן בימות החמה והשחקים שלה ונותן לה מעה כסף לצרכיה והיא אוכלת עמו מליל שבת לליל שבת ואם אין נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה. ומה היא עושה לו משקל ה"ס שתי ביהודה שהן (ט"ז) [עשר] סלעים בגליל או משקל י' סלעים ערב ביהודה שהן כ' שקלים בגליל. ואם היתה מניקה פוחת' לה ממעשה ידיה ומוסיפים לה על מזונותיה בד"א בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו פי' המשרה אשתו ע"י שליש כגון שהוא עבד ונשכר לאחרים ואוכל עמהן כדרך הפועלים שאוכלים במקום שעושים מלאכתן ואומר לב"ד שיפרנסו את אשתו משכר פעולתו ומשרה הוא לשון ויכרה להם כירה גדולה דמתרגמינן שירותא לא יפחות מקביין חטין אי קשיא היאך יספיק לה קביים בשבוע והרי העומר היה מאכל כל איש ואיש ליום שנמצא כ"ו סעודות לעומר והעומר הוא מ"ג ביצים וחומש ביצה קרוב ב' קבים שב' קבים הן מ"ח ביצים מצאתי ששאלה זו נשאלה למר רב שלום ז"ל והשיב כל מדות חכמים כך הם כל דבר ודבר יתנו בו שיעור למטה ושיעור למעלה וכו' עד אף כאן לענין משרה את אשתו זו שיעור קטן למטה כדי קיום נשמה ולא לכל אדם פוסקים כך אלא לעני שכך שנינו בד"א בעני מישראל אבל במכובד כו' ועד כמה עד ז' רביעית ועוד שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה: א"ר יוסי לא (פחות) [פסק] שעורים וכו' אטו באדום הוא דאכלינן שעורים וכ"ע ל"א שעורים אלא ה"ק לא פסק שעורים כפל כחטים אלא ר"י שהיה סמוך לאדום. ששעורים של אדום רעות הן: ונותן לה קב גרוגרות פי' תאנים יבשים או מנה דבילה (תני) [פי'] דרוסין ועושין מהן עגולין ונמכרים במשקל. ואם אין לו מפץ מחצלת פי' המפץ הוא יותר יקר מן המחצלת: תניא בתוספתא בפרק הבוגרות המשרה את אשתו ע"י שליש וכו' וכולן במדת איטלקי אפילו נדה אפילו שומרת יבם נותנים לה כוס חבית פך נר ופתילה יין שאין ד) נשותיהן של עניים יושבות על הכר. ואמרינן ואילו יין לא קתני מסייע ליה לרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר אין פוסקין יינות לאשה:

א) נראה דחסר כאן ואולי דצ"ל שדין ירושת הבעל אינו אלא אם נוהג בה מנהג בעל אבל זה שאינו נוהג בה מנהג בעל אינו בדין שירשנה. ב) צ"ל ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת וכ"ה גירסת הרי"ף והרמב"ם ז"ל וכ"מ גם מפרש"י ד"ה מפץ. ג) צ"ל לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים והיא כו'. ד) נראה דחסר כאן ואולי צ"ל יין אין לה שאין נשותיהן של עניים שותות יין כר אין לה שאין נשותיהן של עניים ישנות על כרים וכ"ה בתוספתא שם.